

Digitale geletterdheid binnen unIQ-groepen

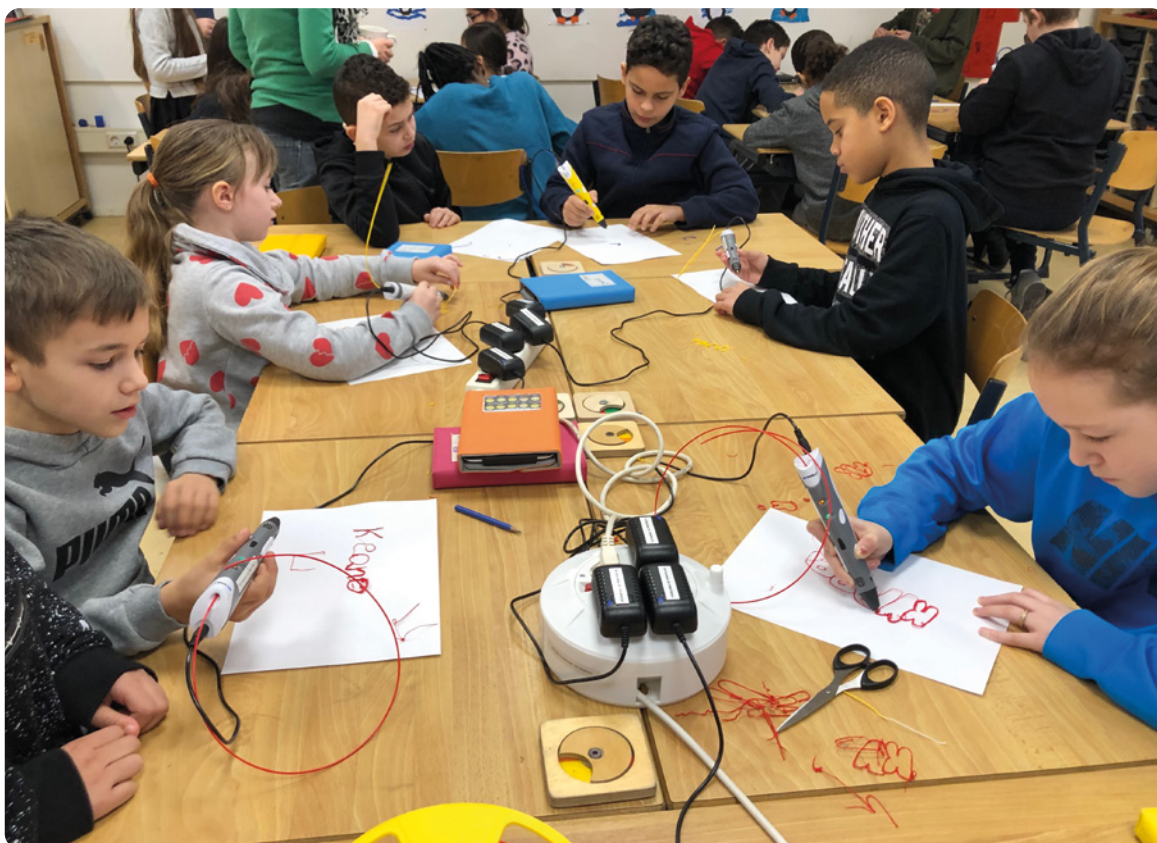
Digitale geletterdheid – het geheel van ICT-basisvaardigheden, mediawijsheid, informatievaardigheden en *computational thinking* – is nu nog geen verplicht onderdeel van de reguliere lesstof, maar dat wordt het wel. Mediawegwijs biedt mediawijze lessen aan die digitale geletterdheid binnen de scholen brengen, zowel op het basis- als op het voortgezet onderwijs. Het is uiteraard heel belangrijk om goed te kunnen lezen en rekenen, maar de maatschappij wordt steeds digitaal. Daarom moeten de kinderen van nu worden voorbereid op hun rol in de maatschappij van morgen.

door Danielle Muit

Lessen digitale geletterdheid

Mediawegwijs heeft voor zowel het basis- als het voortgezet onderwijs lessen ontwikkeld. Voor het basisonderwijs is een complete leerlijn van 48 lessen ontwikkeld voor groep 1 tot en met groep 8. Voor het voortgezet onderwijs is een lessenreeks beschikbaar voor de eerste twee leerjaren. Dankzij deze opbouw

van de lessen kan Mediawegwijs elke groep en elke klas op passend niveau lesgeven. Vlogs maken, werken met een 3D-pen, hologrammen maken, programmeren, werken met robots, *virtual reality*, een filmpje maken – slechts een paar voorbeelden van lessen. ‘Ook hebben we een les waarin we cyberpesten bespreken, hoe je betrouwbare informatie op internet kunt vinden

en hoe je nepnieuws kunt herkennen,' voegt Ilse Godtschalk, bedenker van Mediawegwijs, hieraan toe. 'Bij de les over vloggen gaat het onder meer over (verborgen) reclame in vlogs.'

Mediawegwijs wil kinderen voorbereiden op hun rol en functioneren binnen de digitale toekomst. Ilse: 'Door kinderen mediawijs te maken dragen wij bij aan een zo breed en volledig mogelijke educatie voor ieder kind en zijn voorbereiding op de huidige en toekomstige maatschappij. Ieder kind heeft recht op het meest volledige lesprogramma. Cyberpesten is het laatste jaar enorm toegenomen door de lockdown en de tijdelijke sluiting van de scholen. Het sociale leven van kinderen en jongeren speelde zich voornamelijk online af. Onze les over cyberpesten maakt dit onderwerp bespreekbaar in de klas en geeft meer informatie over de gevolgen en biedt oplossingen.'

Mediaonderwijs en unIQ-groepen

Basisschool De Bonkelaar in Amsterdam-Noord heeft een plusgroep voor meerbegaafde leerlingen en twee groepen voor hoogbegaafde leerlingen. De leerkrachten willen dat alle leerlingen na groep 8 van school gaan met goede ICT-vaardigheden. Voor hun unIQ-groepen willen ze extra uitdaging op het gebied van ICT en digitale geletterdheid. Hiervoor hebben ze Mediawegwijs ingeschakeld. Een paar jaar geleden is Mediawegwijs begonnen met het geven van de lessen aan alle groepen. Voor de unIQ-groepen heeft Ilse samen met Pieter Bosman, directeur van De Bonkelaar, tien speciale lessen ontwikkeld om deze groepen meer uitdaging te bieden. ICT is daar perfect voor. Hoogbegaafde kinderen zijn sneller door de reguliere lesstof heen. De Bonkelaar zocht geen versnelling van de lesstof voor deze groepen, maar juist verbreding. Leren

programmeren, waarbij de leerlingen abstract moeten denken en worden uitgedaagd, bleek een schot in de roos. 'Mediawegwijs heeft de juiste kennis in huis. Hun vakdocenten geven hier nu al enkele jaren mediawijze lessen en die worden heel goed ontvangen door de leerlingen,' legt Pieter uit.

Naast het programmeren leren de kinderen creëren, analyseren en samenwerken in groepen. Dat kan soms voor frustraties zorgen omdat meerdere leerlingen overtuigd zijn van hun gelijk, maar ze moeten toch tot een compromis zien te komen. Soms lopen de leerlingen ook tegen hun eigen frustraties aan. De reguliere lesstof hebben ze snel onder de knie; deze nieuwe discipline 'digitale geletterdheid' is andere koek. Het lukt niet altijd meteen om de juiste oplossing te vinden, maar daar leren ze juist van. Het gaat niet vanzelf om van niets iets te maken. Zo leren ze dat doorzetten en volharden werkt.

Kleine klassen

De Bonkelaar werkt met kleine unIQ-groepen van maximaal twintig leerlingen per klas. Zo worden zij op hun eigen niveau uitgedaagd. De eindresultaten per les zijn per kind verschillend; het is namelijk een fabeltje dat alle hoogbegaafde kinderen alleen maar hoge cijfers halen. 'Wij zien dat sommige kinderen juist onderpresteren,' zegt Bosman. 'Hoogbegaafdheid gaat soms samen met gedragsproblematiek en omdat we ieder kind individueel onderwijs willen bieden, zijn de klassen niet groter dan maximaal twintig kinderen. Zelfs dit aantal is soms al een uitdaging voor de leerkracht.'

Het plusaanbod dat veel scholen hun meer dan begaafde of hoogbegaafde kinderen bieden is vaak te weinig. Ze krijgen vaak alleen wat extra stof die zij al volledig beheersen. De ICT-lessen van Mediawegwijs gaan een stap verder; zij dagen daadwerkelijk uit. De leerkracht merkt ook dat als de lessen zijn afgerond het algehele welbevinden van de kinderen is verbeterd; ze voelen zich serieus genomen doordat zij lesstof op hun niveau krijgen. Op De Bonkelaar zitten reguliere en unIQ-groepen samen op één school. Op deze manier wordt er geen groep afgezonderd en is er uitwisseling tussen de kinderen. Dit draagt bij aan een goede sociaal-emotionele ontwikkeling. Denk aan schoolreises, feestdagen en extra activiteiten vanuit school; dit wordt schoolbreed opgepakt. Een mooie balans die ook buiten de schooldeuren de norm is.

Train-de-trainer concept

Scholen nemen niet alleen de lessen af, ze krijgen ook een vakdocent van Mediawegwijs die de lessen geeft. Nieuwe media en digitale geletterdheid staat voor veel leerkrachten die nu voor de klas staan, namelijk ver van hun bed. Ze hebben hier zelf geen les in gehad

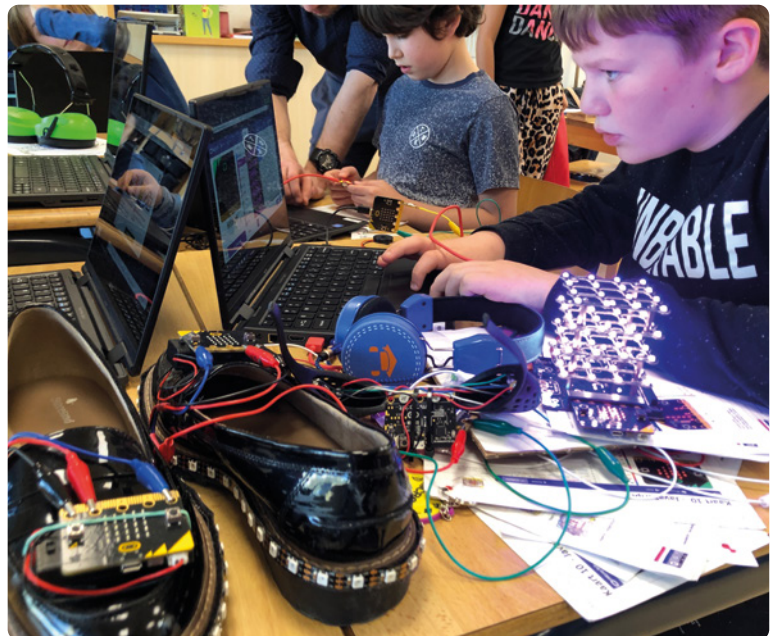

en met de huidige werkdruk is er geen ruimte om zich op dit vlak te bekwaamen. Tijdens de lessen leren de vakdocenten de leerkrachten ook hoe ze deze lessen zelf kunnen geven. De vakdocent van Mediawegwijs start met een stukje uitleg van de techniek die bij de les hoort. De leerkracht van de groep zit achter in de klas en ziet en leert van de vakdocent. Na het stukje theorie gaan de leerlingen zelf aan de slag. Want juist door alles zelf te ervaren en uit te proberen leren ze. Heel veel onderdelen van digitale geletterdheid zijn praktisch van aard. Elk kind krijgt de ruimte om zelf te ontdekken hoe een bepaalde techniek werkt. Ieder kind leert en presteert op zijn eigen niveau. Dat geldt ook voor unIQ-kinderen. De hoogbegaafdheid uit zich bij ieder kind op een andere manier: uitblinken in cijfers of juist in creativiteit, een vergevorderd analytisch vermogen of een grote zelfstandigheid. De lessen in mediawijsheid, ICT-basisvaardigheden, *computational thinking* en informatievaardigheden dagen elk kind op zijn eigen manier uit. De vakdocent bespreekt vooraf met de leerkracht welke lessen aan de groep worden gegeven. De lessen zijn zo opgebouwd dat een groep 4 unIQ-kinderen zonder problemen de lessen van een gewone groep 6 of 7 kan krijgen. Zo worden de kinderen op het best passende niveau uitgedaagd en zijn de lessen ook voor deze kinderen een waardevolle aanvulling op de gewone lessen geletterdheid.

Het belang van mediaopvoeding

Vaak horen wij terug van basisschooldirecteuren dat scholen zijn ingehaald door de werkelijkheid. Zeker toen de scholen vorig jaar – bij de eerste lockdown door de uitbraak van COVID-19 – noodgedwongen moesten overschakelen van fysiek naar digitaal onderwijs. Toen werd niet alleen de noodzaak van digitalisering van het onderwijs pijnlijk duidelijk, maar ook het belang van mediaopvoeding. Dit laatste is vaak nog een ondergeschoven kindje, maar het is ontzettend belangrijk.

Mediaonderwijs leert leerlingen op een verstandige manier om te gaan met internet en social media. Welke gevolgen hebben bepaalde acties die het kind op internet doet of teksten/foto's die hij op social media plaatst? Leerlingen moeten worden voorbereid op consequenties van hun digitale acties, zodat ze er later niet mee worden geconfronteerd en spijt krijgen. Hierin ligt ook een grote rol voor ouders: weet wat je kind online doet. Tien jaar geleden had niemand nog een smartphone, nu is deze niet meer weg te denken. Het is onze

zakcomputer geworden. Kinderen groeien ermee op. Als je ziet hoe handig zij er soms mee zijn en hoe snel ze dingen onder de knie hebben, is dat voor leerkrachten en ouders nauwelijks bij te benen. Ze creëren een hele eigen online wereld. De kinderen hadden daarom vaak weinig moeite met de overgang van fysiek naar online onderwijs. Maar het had ook een keerzijde: som-

mige kinderen hadden moeite om hun aandacht erbij te houden, anderen misten de samenwerking met klasgenoten en de praktische invulling en uitdaging van de lessen. Ook voor de scholen viel het niet mee om hun leerlingen gemotiveerd te houden tijdens de lockdowns. Onder normale omstandigheden delen de leerkrachten hun lessen op een bepaalde manier in zodat er balans is tussen leren en doen. Die balans was nu weg. Nieuwe dingen samen ontdekken is een andere manier van werken dan alleen achter je laptop of tablet tegelijkertijd bezig zijn. Scholen die zich nog niet bezighielden met digitalisering merkten dat zij, en daarmee de leerlingen ook, achterliepen op de ontwikkelingen in de maatschappij. Het onderwijs loopt in sommige gevallen achter, terwijl je juist het omgekeerde wilt zien: onderwijs dat vooroploopt. Want de kinderen zijn tenslotte onze toekomst. De digitale toekomst. Daar ligt een belangrijke taak die opgepakt moet worden. De Bonkelaar ziet deze noodzaak en geeft al een aantal jaren lessen in digitale geletterdheid.

Scholen kunnen niet alléén zorgen voor goed media-onderwijs; de participatie van de ouders is ook nodig. Op speciale ouderavonden, georganiseerd door Mediawegwijs, worden ouders zo volledig mogelijk geïnformeerd over hun rol in de mediaopvoeding van hun kind. Ze krijgen bijvoorbeeld de tip om samen te praten over de lessen die het kind op school heeft gehad en ook om afspraken te maken over het gebruik van een smartphone. Kinderen krijgen op steeds jongere leeftijd een smartphone. En daarmee ligt de (online) wereld voor hen open. Af en toe meekijken met je kind zorgt ervoor dat je inzicht hebt in wat hij online allemaal doet.

Ervaringen van kinderen

De kinderen zijn allemaal heel enthousiast over de lessen van Mediawegwijs. Er is daarbij geen verschil tussen gewone en hoogbegaafde groepen. Een nieuwe, tijdelijke leerkracht (de vakdocent) voor de klas met

de nieuwste technieken is altijd leuk. Stijn, elf jaar en groot legofan, vond de les 'programmeren met lego' het leukst. 'De computer doet wat ik wil, dat was gaaf. We begonnen met echte lego, daarna gingen we met een app verder waarmee ik in een virtuele wereld kon bouwen. De app deed wat ik hem vroeg.' Een andere les, waarbij de leerlingen een eigen droomkamer mochten ontwerpen, scoorde ook hoog op enthousiasme. Ze maakten de gaafste kamers. En zelfs voor de jongste kinderen is er een les ontwikkeld waarmee ze hun eerste stappen kunnen zetten op het gebied van programmeren. Dit doen zij met behulp van de technologie van een Bee-Bot. Een kleuterjuf van De Bonkelaar was verbaasd over de snelheid waarmee kinderen dit onder de knie kregen. Leren programmeren is een belangrijk onderdeel van het lesprogramma en komt in meerdere groepen aan bod.

Ervaringen van leerkrachten

Niet alleen de leerlingen zijn enthousiast. Niets is leuker dan te worden uitgedaagd om nieuwe technieken onder de knie te krijgen, en dat geldt ook voor de leerkrachten. Zij juichen het toe als het schoolbestuur besluit om de materialen van de lessen zelf aan te schaffen, zodat ze de komende jaren ook zelf lessen in digitale geletterdheid kunnen geven. Van Bee-Bots tot *green screens*. De leerkrachten hebben gezien hoe de vakdocenten de lessen geven. Bij elke les horen meerdere video's en een uitgebreide handleiding op een portal. Op deze manier is digitale geletterdheid een onderdeel van de reguliere lesstof en kun je als school leerlingen van groep 8 afleveren die meer in hun bagage hebben, stevig in hun schoenen staan, een voorsprong hebben en weten hoe alles werkt. Het is achterhaald om tevreden te zijn met leerlingen die weten hoe ze hun werkstuk kunnen uploaden. Kunnen programmeren is een nieuwe standaard. En dat zal ook een van de doelen zijn als digitale geletterdheid een verplicht curriculum is.

De directie van De Bonkelaar is overtuigd van de noodzaak van het onderwijs in digitale geletterdheid. Pieter Bosman: 'Dit zijn de banen van de toekomst. In onze regio zijn er momenteel duizenden vacatures in de ICT die niet vervuld kunnen worden. Naast mbo-banen zijn er ook veel banen voor mensen met een hbo- of universitaire opleiding. We zien veel kansen binnen de ICT-sector. Het is aan ons als school om kinderen zo goed mogelijk op te leiden voor de toekomst, zelfs als we nu nog niet precies weten hoe die toekomstige banen eruitzien. Dankzij Mediawegwijs voldoen wij al aan de doelen die de SLO, de Stichting Leerplanontwikkeling, als verplichting gaat stellen.' ●

Meer weten over Mediawegwijs? Kijk op www.mediawegwijs.nl of volg ons op social media.